

САНА ДАДХ

ОСКИН ЧУРАПЧЫ ОРОЙУОННААБЫ КОМИТЕТЫН УОННА ҮЛЭЭННЭТЭР
ДЕПУТАТТАРЫН ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТЫН ОРГАНА

Орган Чурапчинского районного комитета КПСС и районного Совета депутатов
трудящихся Якутской АССР

№ 22 (3822)

1970 жыл Олунньу 19 күнэ
ЧЭППИЗ

Тахсара 39-с сума
Сумбата 2 харцы

80 ЛЕНИНСКЭЙ УДАРНАЙ КВН

**Эбэһэтэлистибэ
ылыннылар**

В. И. Ленин* төрөөбүтө 100
сылын туолар юбилейыгар
бөлөмөннни колхозтар икки
ардыларынаагы тутуу тэмэ-
нэтин үлэинтэрини ортолору-
гар үлэбэ өрө көтөүллүүнү
үсөнүтө. Соторутаагыта ки-
иллэр быйлэрин произво-
дственной муннаахтарыгар
үрдэтиллибит социалистиче-
ский абэиэтэллэстибэни ылын-
нылар.

Эбэһэтэлиэтибэтэ, чуоллаан, сирдэнтэ юбилейын көрсө түөрт айдаады былаанын 101 бырыһыан толорор, хабырдыл рабoчайга тиксэринэн 3050 солк. үлэни оҕорор, тутуу матарыйааһаларын кэмчиллэр, тутуу техникатын үрдүк оҕоруутолуохтук туһаннар, ол иһигэр автомашиналар уонна трактордар таһаастаах сымдымалары көөффициенны 60 бырыһыанга инэрдэр, тутар-монтажтыыр үлэ байада турар сыһынтэн биэр бырыһыан намыстатан, 4,1 тыһ. солк. барсылар туһунан сурулуунна. Ити уон боксалаах гараһы баладан ыйын 1 күнүгэр, иһин квартираллаах олоорор дьыаппа бэс ыйын 30 күнүгэр, Эрилин Эриетини аатынан колхоз түөрт квартираллаах олоорор уопсай дьыаппа аатынны 30 күнүгэр, Сылдига аҕыс минстэлээх бааныыгы алтынын 1 күнүгэр, уулун Хайахыт үс тоһоһулаах арыатын сыадын ахсыһы 20 күнүгэр үлэс киллэрэр кыаһы биэрээдэ.

К. ФИЛИПОВ.

БАСТЫҢНАР БИРИЗМҮЙЭЛЭННИЛЭР

Саха АССР Министрдарын
Советын уонна Профсоюзтар
Уобаластаагы Советтарын
президиумун уураактарыгар
олобуран, райсовет исполко-
ма 1969 сыл түмүгүнүн түү-
лөөх бултааһыныгар үрдүк
көрдөрүүлэри ситиспит оро-
йуон бастык булчуттарын
биримэнийэлэстэ.

Эрилик Эристиин аатынан колхозтан 7 киши биринчилеккө. Ол ийгөр сымлаары булаанынын 185 — 167 бырыһыан төлөргөбүт К. Ф. Адамов, Н. А. Илларионов бааллар. Карл Маркс ааты

нин колхозтан бизе киши, ол ийигер бастыг булчуттар Ф. Ф. Слепцов, Н. Н. Сорокоумов уонна колхоз председатели В. С. Лыткин ыаллар. Субуруускай аатынан совхозтан барыта 12 киши билимийэлэннэ. Кинилэр ортолоругар былланныарын иккили-үстүү бүк толоргообут Н. А. Попов, Н. В. Демьянов, В. Н. Герасимов, Г. Н. Коркин, Г. И. Сивцев, П. П. Сидцев курдук бастыг булчуттар бааллар. Калинин аатынан колхозтан икки булчут билимийэлэннэ.

Кинилэр итэр борооскуларын астына көрөбүт

Икки сыйлаарыга онус кыдаа-
ны бутарыгт көмөзмөкчалар —
Ира Монастырева, Маиша Мест-
никова уюнга Иаша Пермькога
көрөбүт Түөйэлэригэр үлэни
к. м.л.тэра. Бирингэре үлэтин
ыарахаттарын үрүккүттэн би-
лаллэра. Ону туоратылар, аймах-
была дьоннорулар күүс-көмө буо-
лар баалаахтара.

Очкөлөргө ныйрайн эминерэн иттин бастын ныматын аан бастаан олохтоноро, ким да үлэлзэп көрбөтөх, уустук үлэтинин аадылара. Ол ийин кыргыттар итин-нэ ылсыбыттара. Кинилөргө сүөлү үлэтигөр өр сыл сылдым-быт Мариз Оконешникова уонна Пелагел Дьяконова үтүс субони-

аманы биэрбиттэрэ. Туох ханнык
ниинэ, ныйраһы таһар аһатарга,
сайынны күөх быйагы толору
көдүүстэхтик туһанарга быһа-
рыммыттара. Ол табыллыбыта.
Кинилэргэ сүөһү аһатааччынан
байлалары кытары биһиргэ оһус
ылааһы бүтэрбит Спиридон
Яковлев, оттон эби аһыдыгы,
искусственной үүтү оҕорооччу-
нан коммунист Василий Оконеш-
ников аһамыттара. Кинилэр бары
күүстэрин холбоон, биһир айүһэн-
савадан үлэлиилэр. Ол иһин
хаһан баҕарар интэр борооскула-
рын быйагы хайгыы, астына кө-
рөбүт.

Н. БЕЛЯЕВ.

РОССИЯ КОЛХОЗТААХ БААЬНАЙЫН СОВЕТА

производство бастынгылары та-
хымыннылар. Манык Совет-
тары тэрийин колхозтар икки
ардыларындагы идэтиббит
предприятиелар салгы сай-
дымыларытар, сүөһүнү аһы
тыгыта уонна атымылааһыча
колхозтар средстволарына
уонна дүхүүрдэрин түмүүтэ
килэ кыахтары арылар.

Мунных кыттылаактара
б.Фелерин этникеригер кол-
контал башынай ССНП КК
ажыныгытаары (1969 с.) Пле-

пункт, ССРС Верховный Советын сэтгис сессиятын усна колхозтаахтар Бүтүн Союздаагы үнүс сьесторин ууралжтарын итгиги.к бийлрэгситтерин итгиги.к тыа ха.найыстыбатын салгым са.быннарымга туруоруллар ухахан соруктары, ону төгө Е. Н. Ленин төрөөбүтэ 100 сыйлы корсө млынныллыбыт обьектальностибалары голоруу.га бөгө бм.арынчылаахтарын гүбүнүн ахтар.

Мунһах партыллахтылар

колхозтар Бүтүн Россиятаа-
бы Советтарын 120 киһитин
тутулма...

Мушпахка ССКП КК Политбюротун чилизна, РСФСР Министрларин Советин Председателя Г. Н. Воронов тал этта, ССКП Кили Комитетин, ССРС Верховнай Советин Президиумун уонна ССРС Министрларин Советин аадырыстарыгар сурун зипр олуктанан ылымна.

CCTA

Сүөһү бородуогатын тупсарымы, кинигэтэн ыттыллар бородууксуу-
ны үрлөтүн, быһатын эттэххэ, сүөһү иитиитин сайыннарары
р саамай көсикэлээх боппуруоһунан ынаҕы искусстволары
быһаты үлэтин үчүгэйдик тэрийин буолар. Бу үлэни быһыҥи
үйөүмүт халаяһыстабаллар бизиҥи дараны диниһээхтик
ааҕа ылан көрөбүлүз эппэттир күрдүк олохтуу ыһытар.

Алсгүт сымалдааха искусственин сизмалезини 2000 онугар 47 айнааха мытыллан, булан 87,3 бырыннан туолаа. Ол мина быланкылар Эриик Эринин аатынан колхоз (председатель Р. А. Филиппов, мылабыннай зоотехник Е. Е. Васильев) — Калинин аатынан колхоз (председатель Е. А. Попов, мылабыннай зоотехник П. Д. Пермяков) — 53,4 эр бырыннан толордуу эр. Манын птердестер бу колхозтар салайааччылары ынары искусственин сизмалезиниге сөнтөөх суолтаны биэрбэттериттен, мина эриик үдүн бириэмэнигэр ыппахтагырыттан тагыстылар. Мина аатынан аатынан колхоза техник-осемениаторлары үрөттэрин, сизмалезини бира турар зонагыгар атыр оустары киллэрбэттэ. Эриик Эринин аатынан колхоза техник-осемениаторда-былан мыйгар уонускара мыталаан баран атын дьонунан убуйбатахтара. Ленин аатынан колхоза күнүн өтөрө көһөн ба-ка баалаан мина 18 күнүттэн мина мина искусственин дьон-а-мытан аккадэммиттара, атыр огуһунан солбуйбуттара.

Оройуон үрдүгүнэ сэмэйдээһиниг ынах 87,2 бырыһынаа ууламта. Хаһаа ыһааһыны ууруллар уонна анал үөрөҥ барбыт өсөһөтөрүдэр үлэһинир сирдэригэр үчүгэй көрдөрүүдэр ситиһиллэр. Ходобур, соҕоһока Павлуцкая М. В. — 98,5, Попов А. А. — 95,4, Вашина Т. С. — 94,8 бырыһыан ыһахтара буотатыллыбыттара. Оттон тэрээһин мөлөх уонна аналлаах үөрөҥ барбатах үлэһинир сирдэригэр наһаа ыһах түмүктээх буолуулары үгүс кутул сэмэйдээһиниг ыһахтарыттан Эрилик Эристини аатын колхозка Дмитриева П. О. — 61,4, Ленин латынны колхозка Боложикан Е. Н. — 67,5 ээс бырыһыанаа буотатыллыбыттара.

Бийыл өрөөнүм үрдүгүн 2500 ынары, ол ичинер совхозка 750, ичин аатынан колхозка 840, Эрилик Эриетини аатынан колхозка 430, Калинин аатынан колхозка 250 уюна бирдинилээк мал-чар 230 ынактарын искусственин буюнатар сорул турар. Бу сору толорууга хааайыстыбалар салайначчыларын өтүүлөргө аны биялгын даяны үгүс итвөстөр, манник улахан каскыллөх ыналаа эпикетинөө суох сыйлацайнаылар салганаа тахсалар. Типовой бырайымака эпикеттир бияр да подсобнай нуун өх. Чуолаан совхозка Бутулаан, Биттик, Мохулу, Калинин аатынан колхозка Орус баһын, Мөңдий, Эрилик Эриетини аатынан колхозка Куубуза сайылыгын, Бобомо нууннара өрдүм өтөктөп.

Билигчн оролсон үрдүгн 1700-кэ ынах төрөөтө уонна үгүс тарых мнэктэр бааллар. Ол үрдүгн баччаагына днэри бнгр да ах искусствөннэйдэй буюбатылла илигнн хайдах сымалыахха үүй? Аастыт сылга бнгр улаах мтүбүннн бу үнэ олус хотан, муус устар 1 күнүттн садаланнмта буюлар. Оттон бгд итн эмнэ хатыллан таһаарыллар балаһыанньата үөскээн бнр. Ону үгүс чакчылар нөрдөрүлөр. Билигчн үгүс хаһаайла-баллар ынагы снмэллээһингнэ буюктан балаһа суох олороллор. Илинн Эристинн аатынан колхозка техник-осеменатордор бу-дла, подсобнай куушнар сылытыллан балаһыаннэ иликтэр. Илинн аатынан колхозка эмнэ бнгр да подсобнай кууш балаһа-ох. Сөнхөз Кындалааары биригээдэтитэр искусствөннай снм-мннн көмөтн булланы тохтор кутталлаа, мннн баччаагына ол подсобнай кууш тархыаа техник-осеменатор булдула илин-

[illegible]

Племянники специалисты бу бейпурнуу билигин дааны
тыгтыг туруран, кордобуу эшмектир кураак куусе да-
тамматтар. Кинилар хахайыштылар сайлапчыларын
та сибасторо, тарийар улалар ситиз суох. Искусственный
мезелэни ыттылыыат сирдэригэр племядэни көтүмэхтик
арытталаллар.

Соторууларга район совет исполкома өрбөйүштө ынаары искусствоний снзмалээнин туругун уонна ону салгыы көнөтөр дьаллар тустарынан боннуруоһу көрдө. Онно өрбөйүш хаһайнаы баларын салайааччылары уонна бары туһаанынаах специалисе ынаары искусствоний буюбатыныны тэрийиңгэ баар итөрөстө турганын туораталларыгар туһаайан итвиңиз чолчу соруңта туоруорунан киң уураах ылымнына. Бары хаһаайыстыбалар ийааччылары, специалистара уонна госплемстанция үлэһиттө сүөһү итвинтик сайыынармыга биир бастын дьыманы—иыа- искусствоний снзмалээнини киңигэ ылан киңиттик тэрийэл- лэ сүткөн сүөлдэллэ соруғунан буолар.

таары үнүс сээстөрүн түмүгүн тулуман даңкылат. РСФСР Министрлерин Советин Председатели бастагы солбулааччы К. Г. Плещинский.

Россия бары оройуоннарыгар, уобаластарыгар, кыраай-дырдар уонна автономнай республикаларыгар, дьэти дамылатчыт, колхозтар, Советтара төрүтүннүлэр. Кинилэр састааптарыгар 37 тыһыыңтан тахса оһуууах агрономнар, зоотехниктар, инженердөр, экономистар

Советский зернобизнестың дөңгөлөгү 18 күнүгэр Союзтар дьыалэрин колоннай саалатыгар убадастардаабы, кырайдардаабы уонна республикалардаабы колхозтар советтарыны предостанталаро Бүтүн Россиятаабы муһунааха колхозтаахтар Бүтүн Союстаабы үһүс сьестэрин түмүктэрин дьүүлүнээри уонна колхозтар Бүтүн Союстаабы Советтарыны талаары муһуунулар. Колхозтаахтар Бүтүн Союз

Юбилейнай сылга соруктарбыт

Комбинат рабочайдара, инженернэй-технической үлэһиттэрэ ааспыт сылга социалистическай куоталаһымын тэтиһэн, ылы балачча ситиһиллэрдэх түмүктөөлөр. Ол курдук табаарынай бородууксуулары оҥоруу былаан 200 тыһымынча солкуобай оппугар 207,5 тыһымынча солкуобайынан толорулуна. Ити 1968 сыллааҥар 26,3 тыһымынча солкуобайынан аҕа.

1968 сылтан былааннаһынан уонна экономическай көрүлээһин саҕа систематыгар киирэн үлэһитбит. Кини сүрүн эс хоһоонунан толору хаһаайыстыбаны аҕаһан буолар. Оттон промышленнай предприятие үлэтин быһаарымлаах көрдөрүүлэринэн: оҥоһуллубут бородууксуулары атылааһын, онтон барыһы ылы, бородууксуулары биэр үлэһиттэр оҥорон таһаарыһын үрдэтэн буолаллар. Оҥоһуллубут бородууксуулары атылааһын былаан 7,3 тыһымынча солкуобайынан таһаарыллына. Былаан 200 тыһымынча солкуобайынан толорулуттар эрдүк үчүгэй көрдөрүүнү илгиттэн сыах үлэһиттэрэ (маастар Ефграфова Н. М.) көрдөрдүлэр.

Атылаһанар бородууксуу сүрүн оттон маһы уһанар сыах оҥорор. Коммунист Игнатьев С. Н. салайааччылаах бу сыах ааспыт сыллааҕы былаанын 14 бырыһымынан аһарда абытар 106,8 тыһымынча солкуобай оппугар 121,6 тыһымынча солкуобайдаах бородууксуулары оҥордо. Вастыг уустар Петров М. Л., Дьячковская Е. К., Макаров П. Г., станочниктар комсомолецтар Дмитрий Чепалов, Николай Местников бериллэр былааннарын мый ахсын 110 — 120 бырыһынан толортообуттара. Оттон кырдыһас үлэһит, кырааскаһыт Д. В. Шадрин эрдэрдэргэ үлэ үгүс хайытылаах көрдөрөр.

Деловой уонна оттук маһы таһымга былааннаһын эмнэ толордубут. Маһы үчүгэй көрдөрүүнү тракторист Захаров И. С., шофердар С. Трофимов уонна С. Иванов ситистилэр.

Сүрүн производственный үлэһит таһынан ааспыт сылга капиталнай тулууга

уонна оромуктаах балачча үлэ ытылаһанна. Ол курдук, маһы уһанар сыах салдаһа, илгиттэн сыах сыага динэрэ үлэһиттэр ситиһиллэнэ. Быһыл икки объект биэр киһитэн илгиттэн системага кылаарыһыллылар. Бу комбинат илгиттэн сайдытыгар төһүү буолар капиталнай үлэһиттэр бары рабочайдар көхтөөхтүк ылсаннар улахан хамсаанын таһаардылар.

1968 сылга биэр промышленнай-производственный персонал орто оҥорон таһаарымта 3259 солк. тэтиһэтэ. Ити 1968 сыллааҥар 7 бырыһымынан үрдүк. Оттон орто хамсаа үчүгүтэ онунуан хаалла.

Билигин да үлэ оҥоромтуотун үрдэттэ баар ис кыахтар ситэ туһанылыбаттар. Ааспыт сыллаах финансовый былаан быһымынан производственный-хаһаайыстыбанын үлэ түмүгүнэн 12 тыһымынча солкуобайдаах нөһсөөт көрүлүбүтэ. Оттон комбинат барыстаахтык үлэһэтэ. Сыл түмүгэр 12,6 тыһымынча солкуобайдаах барыс ылбыһыт түмүгэр комбинат экономическай көрүлээһин фонддарын тэриһэ. Урукку сылларга кыра нөһсөөтөөхтүк үлэһиттэр эһиттэ. Быһыл биэр солкуобайдаах табаарынай бородууксуулары оҥорууга таһаарыллар ороскуот 94,1 харчыга тэтиһэтэ, онтон ааспыт сылга 107,7 харчы этэ. Бу сыһына комбинат илгиттэн сайдытыгар барыстаахтык үлэһиттэригэр кыахтар баалларын көрдөрөр.

Быһыл тохсунньу 1 күнүттэн төлөбүр бириэмийэлээх систематыгар киирэн садалаһа. Бу системага олохтоммут типовой быраабылаһар аһаарыһа улаһаһыҥҥа аһаарыһа иһиттэр оҥоһуллуна. Төлөбүр бириэмийэлээх систематыгар рабочай берилиһиттэн соруудаһын толорууга, хаачыстыбатын туһарымта, үлэ диксиплиниһитин туһууга учуоттаһар. Маһы таһынан хас квартал түмүгүн ахсын барыстан үөһсөөт материаллаһы биһирэбил фондуттан бириэмийэлэр бериллэр буолуохтара.

Уһа ахтыллыбыт система үлэ оҥором-

туота үрдэһиттэригэр, оҥоһук хаачыстыбата туһууттар, үлэ диксиплиниһитэ бөтөрөөһүнүгэр сүрүн төһүүнэн буолуоҕа.

1970 сылга комбинат коллективэ 246 тыһымынча солкуобайдаах табаарынай бородууксуулары оҥорорго, 240 тыһымынча солкуобайдаах бородууксуулары атылаһырга эбэхтэлиһиттэ ылыһа. Бытовой комбинат ытыһытын өбөөн туран, В. И. Ленин төрөөбүтэ 100 сыла туолар күнүгэр туорт ыйдаах государтвенкай былааны толорорго сорууттанн үлэһитбит. Итиннэ таһа быһыл үлэ оҥоромтуотун ааспыт сыллааҥар 14 бырыһымынан үрдэттэ, производствэ себестонмоһын намтатарга үгүс оруттээх үлэһит таһаарынай бородууксуу себестонмоһын биэр бырыһынан намтатарга сорууттанн быт. Оттон биридиплээн рабочайдар сирдэһт юбилейн көрсө эбэхтэлиһиттэри ылыһыллар. Оһыттаах столар Дьячковская Егор Кузьмич бериллэр сорууттары аһары толорорго, хаачыстыбаны туһсарарга, үлэ диксиплиниһитин бөдөргөтөргө эбэхтэлиһиттэ ылыһан туран, бары столдарды ытырда.

Билигин хаалан иһэр учаастаһынан мас хайытыта буолар. Ааспыт сылга пилорамада баара-суоҕа 697 кубометр мас хайытылаһа, кыах ситэ туһанылаһа батаҕа. Быһыл ити итөөһүн хатылаһабат курдук үлэһиттэригэр. Вастыг столар Петров Михаил Лукич бу хаалыһаах учаастакка үлэһиттэргэ баҕа санаатын биллэрбитэ. Кини билигин итиннэ үлэһит садалаһа. Билигин биэр тыһымынча кубометр маһы хайытыһа аһаарыһа таһаарыһаахтыт. Маһыаха сөһтөөх төһүгэр үлэ, рабочайдар биэр киһи курдук үлэһэ дулуурдара паада.

Комбинат рабочайдара, инженернэй-технической үлэһиттэрэ уонна сулууспаахтара юбилейдаах 1970 сыл сорууттары толорууга уонна аһары толорууга бары күүстэрин, кыахтарын уураһа үлэһиттэр.

П. КИРИЛЛИН,
промкомбинат директора.

Промышленной тэриһтэлэр тохсунньуга хайдах үлэһэттиллэр

Райсовет исполкома оройуон промышленнай тэриһтэлэрин 1970 сыл тохсунньу ыйдаах үлэһитин түмүгүн туһунаан боппурөөһү көрдө. Оно киһилэр тохсунньу ыйдаах былааннарын уонна эбэхтэлиһиттэлэрин толорботохторо улахан итөөһиннэн биллэтэһа.

Промкомбинат бородууксуулары оҥоруу сэттэ сүрүн көрүгүттэн туорт эрэ көрүгүн, ол иһиттэр бородууксуулары батары былаанын 50 эрэ бырыһынан толордо. Валовой бородууксуулары оҥорууну толорбото. Ааспыт 1969 сыл тохсунньуаһагар быһыл эт-үүт комбината, «Сельхозтехника» оройуоннааҕы отделениһа таһаар көрдөрүүлээх үлэһиттэр. Бытовской комбинат бородууксуулары оҥоруу үс көрүгүн толорууну уонна лесопункт маһы советуһааһыны хааччыһаахтылар.

Райсовет исполкома В. И. Ленин төрөөбүтэ 100 сыла туолар юбилейн көрсө ылыһыт эбэхтэлиһиттэлэри ситиһиллээхтик толорууну хааччыһар иһин, тохсунньу ыйга таһаарыл-

лыһыт итөөһиттэри туоратар дьаһаллары ылан, олунуу ыйдаах былааны бары көрүгүһиттэри толорор дьаһаллары ылаһаахтыгар бары промышленнай тэриһтэлэр салайааччылары соруудаһаа.

Былаан кыаһа толоруллубатах көрүгүһиттэргэ сүрүн болжотону уураһа, хас биридип рабочай, сыах чопчу эбэхтэлиһиттэлээх буоларын хааччыһаах туран, үлэһиттэр ортолоруһа үлэ оҥорон таһаарымтын үрдэтэр, бородууксуу хаачыстыбатын туһсарар үлэһит күүһүрдэргэ промышленнай тэриһтэлэр салайааччыларын эбэхтэһааһа. Промкомбинат директора Кириллин П. Г. оҥорбут бородууксууларын райпотребсоюз көһүс атылаһымыгар, оттон райпотребсоюз бырабылаһаһаахтыт председател Дьячковский Д. Ф. промкомбинатка оҥоһуллубут бородууксуулары тута ылан атылаһы хааччыһаахтыгар уонна эрдэттэн аһаарыһа оҥорон иһиттэр соруудаһааһа.

Биһиги эппиэттиллэр

1970 сыл тохсунньу 8 күнүгэр бэһэттэммит «Ордус өһөх өттөөччү» диксиплиниһа Е. Дьячковская суругун Мугудай учаастаһын балыһаһын коллентивын өлөхтөөх комитеттэна дүүһүллэнэ. Попова Ульяна Мансимова аһаарыһаахтыгар ыйылыһыт итэһэттэр бааллара данаһаһааһа уонна кини илгиттэн көһөрүһиттэргэ соруудаһааһа туран, местком быһааһа бэрэдэ. Коллентивна үлэ диксиплиниһитин туһунаан боппурөөс аһаарыһа дүүһүлгэ туруоҕа.

Бу туһунаан биһиһа Мугудай нөһиһиһи Советын исполкомун председател Д. Пермяков биллэрэр.

Советскай буйуннар күннээһи олохторуттан

СНИМОНТАРГА: «Соль-Илецкэй комсомолец» тани эһиһаа (ханаһтан уһа) водитель-механик рядовой В. МАСЯНИН, эһиһаа командира младшай сержант Р. ХАНАФЕЕВ уонна наводчик ефрейтор Ю. ВОЛКОВ. Кинилэр бары Соль-Илецкэй-дээһи рудник урунну рабочайдара, Билигин эдэр буйуннар Приволжскайдаағы байыһаннай уоһурун биэр чааһагар сулуус-палыһаах. УНА — лодканы утары охсуһар «МОСКВА» крейсер бэһитин палубатыгар ытырталар.

ИЛЫЧ

КЭРИЭСТЭРИН

ТОЛОРОН

Туйгун

үөрэнээччилэр

СНИМКА: хангастан уга

—Постникова Катя (III «А»),
Посельская Тася (VI «А»),
Носова Илья (III «В») — Чурап-
чы адыс кылаастаах оркуу-
дата.

Н. АНТИПИН фотолара.

ОЧЕРК

ШАТТАЙГЫ УЧУУТАЛЫШ

Т. Сивцев

Олох тэргэн суолугар, араллээхтик үктэмнит
эбэр мичат бөлөлөрүн учууталарын барба ба-
нылба бастын тылларыннан, үтүө өйдөбүл иэтин
нөһиллэриннэн ахтан-санаан аһааллар. Ол кур-
дук, поруот үөрэтиринин туйгуна, Чурапчы
адыс кылаастаах оркуулатын кырдыарас учуу-
тал Аксинья Дмитриевна Федорова үөрөнпит
оподоруттан биридэстэрэ бу курдук суруйар:

«Үлэ, үөрэх үөһүгэр үчүгөйдик сырыттааха
күн-дьыл аһара тодо түргөһөй. Хайы-сах мин
билиһи-көрүү көмүс билигин—үөрэмнит оркуу-
лам кини аанын аан бастаан талыа асыт
көмүстөн мэл уонтат таһа сым аһа оҕу-
та. Ол эрэри оркуулатаары бастаах сымдар-
бын бу баардым ойдуубун. Маннайгы учуу-
тал Аксинья Дмитриевна сырдык мөсүүнэ,
уоттаах сулу курдук хаһан да умаллубат, ум-
куллубат эрээһи буолан, сүрэхтэр кытаанах-
тык хатаанат.

Оччолорго билигин, сагардым эртөн эрэ
сэрбөһөн эрэр кыра дьону, маннайгы кылаас
боруугун атыллым саргылаах күмүтүгэр
Аксинья Дмитриевна курустала таас курдук
ыраас дууһаттаа, күн уотунуу күлүмүрдүү
оонньоон тахсыт иэтин мичээрэнэн эбэр-
дэни көрсүбүт. Күөк муорсуу үүнүрбүт, көмүс
дабыдал көтөхтүт күндү оркуулабытын кытта
аан бастаан билиһиннэрбэтэ. Паартаалары
олордон хатыллы, халыһыйар харамдаас
туттарбыта. Ахсым буукубалары аттаран аа-
дарга, суруйарга үөрөннөтө, наука нэрдимстэ-
рин дабайарбытыгар кини аартыгы арыһыта.

Билиэхэ, сэрэн кэнниттэн тулаайах хаһан,
Советскай государство үтүө көмүстүн интер-
накка олорон үөрээр оҕолорго, Аксинья Дми-
триевна инчэс нэһэн буолбута. Кини иэ дуу-
һатыттан кыһаан-мүһөн көрөртү-иэтирэн
ага-ийэ нарын тапталын билбэтэх эбэркэи сү-
рэхтэит андизинкэ билэрэ. Билиги оркуулаа
иһирбит маннайгы күннэрбиттөн төгүрүк-
түүр эйгэбит дьикти көстүүлэрин арыһытаан,
олугу таптымырга, торообут кыраайыт айыл-
батынан сымаланыһа үөрэртэ үһүйбүтүнэн
барбыта.

Мин мэлдьитин ойдуубун маннайгы ха-

һыгар кэннилэриттэн ап-араһаһынан көрөн
көбүһүт Чурапчылар чарантын көмүс күһүнү-
гэр, дыбыр тахсан, өрө тыһынан уһуутаһа ту-
рарга дылы өткөһүт тинтэрдээх сырдык
тыһа саадаа сөһүгэр кургуомунэн ахкур-
скаа барарбытын. Оһно сымдаан билиги аан
бастаан билиһинит көмүрүө хаар күн уотун-
тан уон араас дьэрэкээн өгүһэи толбоннура
оонньуурун, көмүрүнэн бүрүһүт таһа тинт-
тэр көн лабаларыттан үөрбүт харах уута
буолан кырыа ууллан үһкүүдүүрүн. Оһно иэ-
тиһинит аан бастаан сүөрдүн мууһун иһэр
илган күлүмүрдүү сүүрдэ сытар кырыһый
үрүбүһүн кылыгырас кырыһын, чөл күөһүнн
тиһлэн эрэр айылга сааһыһын көтөһөк суу-
гуһун... Оһтон сараланыһа билиги олоһо, тө-
рөһүт дөйүгэ тапталыт. Дьэ ол иһин барба
мичталыт бастын тылларын маннайгы учуу-
талытыгар Аксинья Дмитриевна аһыһыт!
Дьэ ол иһин тоһо даһаны ойор күннээх оҕо
сөһүн сымтан-сым, күнтөн-күн күрөһөн, тэ-
һэн, ыраатан иэтинн иһинтэр, мин таптал-
лаах маннайгы учууталын Аксинья Дми-
триевна олох кэрэ сибэһилэрин—оҕолор орто-
дордугар үөрэн-көтөн үлэлээн мичээрдиһэр сыр-
дык мөсүүнэ көрөрт, сырдыкка угуһа туруоһа.

Мин төрдүс кылааһы бүтөрбүтүн. Таптыр
учууталыттан араһар олус ыраахан этэ. Ол
иһин кини үлэлһир саһа кылааһыгар баһа-
тайдымырга тылааммытым. Буна, оччолорго
үөскөһүтэ буолуо мин учуутал буолар баһа
саһаам. Оһтон мэл үтүө көм ааста. Билигин
бөһөм оҕолору үөрэтэһин. Мин оҕолору олус
таптыһын. Кинилэри кытта биһигэ сымдар,
бөдүүстөһөр, үлэлһэр чаһастарын саһамай
дөһөлөөх чаһаһынан аарыһаһын. Бу дьикти
тапталы иһэхэ иһэрбиттэн, мин учуутал буол-
буһуһар иэтинн мичтаһаһын маннайгы учуу-
талбар—Аксинья Дмитриевна Федорова.

Мин саһамай үрдүк баһа саһаам—бөһөм иһи-
пит-үөрөнпит оҕолорум дьик, иһи-хара буол-
буттарын көрүү. Учуутал, иһтэччи иһтэ
иһтэһин ордуу кэрэһийэр. Врач, иһтэнэр, көс-
монат...—бары хаһан эрэ учуутал оҕолору,
үөрэнээччилэр этнэр. Кинилэри улахан олох-
хо учуутал сирдэһитэ. Оһтон оһуһу билиэхэ
ыраас, кытаанах уонна нарын илин, ыраас

дууһа, дьирин билэн, талаан наада. Оһуһу
эбэр мин маннайгы учууталым Аксинья Дми-
триевна!

Билиги оркуулабыт иһөнөһкэй төһилтэтин
үлэһигэр көккэ ситиһилэри тиниһи иһтэ-
тэр, ыраахтаттар да баһаллар. Ол туһунан, үө-
рэтэр предметин, оҕолор билиһилэрин, көмө-
мольскай олох тустарынан учууталын Аксин-
ья Дмитриевнаны кытта куруутун көһтө-
һин. Кини үөрүүн көмөлөһөһүт, сүбэлээч-
чи. Ханкы баһарар түгэмтэр уоскутар, кы-
наттыр санаан булан этэһичи.

Биһигэ Аксинья Дмитриевна бөһитин олоһун
туһунан көһтөһитэ. Оһтон билиһитим: кини
1943 сылааһа Чурапчытаағы педагогическай
училищени ситиһилээхтик бүтөрбүт. Ити сыл
оройуон саһамай үһүк иһиллэһэр—Соловьев
началнай оркуулатыгар учууталын аһа-
быттар. 1945 сылааһтан Аксинья Дмитриевна
билиги оркуулабытыгар үлэлһир. Ыһыл сүүр-
бэ аатыс сымн бөһити билиһин, тапталын
оҕолорго иһтэрэр. Кини үлэтэ кылаас иһтэһэр
эрэ мунурдизит. Аксинья Дмитриевна баст-
тын оһуһу тарбатыһа, общественнай үлэрэ
активнайдык кыттар, үтүө түһүктэри ситиһэр.
Поруот үөрэтиринин туйгунун бочуоттаах а-
тын мэлэ.

Мин маннайгы учууталыһын кини тутта-
бын. Кини курдук чулуу үлэлһит, дьөһүн кини
буолуохтун баһарабын. Кини олох олорон бар-
дыһуһар кэрэ сибэһилэри хаалларар—ол
дөһөлөөх кыһа. Кини ол сибэһилэргэ иһтөн,
өлбөт үйэлһэр. Ол да кини динг үлэлһи тап-
тыһар, төһөнөөх сүрэхтээх, мэлдэн эдэр дуу-
һалаах Аксинья Дмитриевна курдук дьөһүн
дьон—поруот учууталара хас биһиги иһи-
пит-үөрөнпит оҕолорут сүрэхтэриһэр кэлэр
көм кэтэх өттүлэриһэр тиниһи иһтөн сырытта-
хыт!

Ойор күннээх оҕо саһаһыт, оркуулатаары
сымдарыт, тодо түргөһөй эһиги уостан көп-
күмүт! Ол эрэри эһиги хас биһиги иһтэ сү-
рэрэр хаһан да сүһтэ-өһтөт сырдык өйдөбүлү
хаалларарыт! Оһуһу эбэр эдэр саас, кини
саһамай кэрэ көмө!

ҮЛЭНИТТЭР
СУРУКТАРА

Сыраларын
ууран
үлэлиллэр

Совхозка Дьаарыла ферматы-
гар быйылгы кыстыкка 200-тэн
таһа мичат сүөһү кыһаан ту-
рар. Манна үлэ ветеринара Вар-
вара Новгорода, Петр Шадрин,
Василий Пудов (от нуромаллар,
ойбон алларар, нобуом тиһэр
ону тэһэ куһаан турунтаах Б
борооскуну көрөр), Анна Васи-
льева, Анна Белова үлэлиллэр
уонна, 57 борооскуну, Зулахан
сүөһүнү Винавета Кутугуһа-
дыһа.

мүгэр барыларын үтүрүтүлэр.
Ити сөһөс рабочайдарын сыра-
лаах, үтүө сүбэһтээх үлэлэрин
түмүгэ буолар.
В. М. Новгорода — 50, А. Т.
Васильева — 80 мичат сүөһүнү
көрөллөр. Бу кыһа сүөх поро-
куһа. Ферма тас үлэлһэ Васи-
льева, Кутугуһа куну быһа соло буд-
уһа.

1944 сылааһа Якутскай-
даахы фельдшерскай-акушер-
скай оркуулаһы бүтэрэн ба-
ран, торообут оройуонугар Чу-
рапчыга эдэр кыһа үлэлһи
кэлбитэ. Ити Антонова Алек-
сандра Дмитриевна этэ. Оһ-
тон ыла кини Чурапчы са-
һаһыһитин уонна нэһилээхтэр
мичуһуһуһар биһир да сым
аралдыһыһа үлэлһтэ, бө-
һитин бары билиһитин-көрүү-
түн поруот доруобуһатын ха-
рыһаһыһыгар аһаһта.

Шура үлэтэ сэрэн кэмнэр,
сүт-жураһ саһаа—араас кы-
һаһаһаһа көмө саралаһыһы-
та. Оһтон күн бүтүһүнэ дьэ

Биһир үлэһэ—30 сыл

ри үтүө сүбэһтээх үлэтинн
дьон-сэргэ ыһыктыһар сөһө-
һиһынан буолла.

Александра Дмитриевна бы-
һыл күһүн пенсияга таһар
бөдүүгө кэлэр. Ол эрэри ве-
теран-иһит тороостоох сым-
һаһаһыһынан туһаныһа баһар-
бат.

Билиһин үлэлһир Белово-
скай Арыһаһа—оройуон
биһир ыраах, үһүк уһаастага.
Оһно кини мин кырдыһас
иһиһин, үлэлһинн дьик
ырааһ олорбот, ыһыһаһа

ыһыһыһыһан эрэ түүһүн-
күһүһүн иһиһиһиһа бара ту-
рар. Быһага, кэтэһиһиһиһа кө-
рө кини, күндү доһор.

Биһир үлэһа—отут сым!
Этэххэ дөһөн. Бу туһаһы ки-
һи туһугар иэтин иһаһиһа кы-
һаһыһыһын, үтүө көрүһүт
ыраахтаттарга туһуурун, сы-
ралаах, сымдалаһаһаһа үлэ-
тин иһин Александра Дми-
триевна мичтал бастын тыл-
ларын этэһит.

Ф. ПОПОВ,
рабочай. Кытаанах,
Арыһаһа.

